

УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

І. Г. Пахомова,

к.е.н., доцент, кафедра «Фінанси,
банківська справа та страхування»;

М. С. Фещенко,

магістрант, ЕУ-122,

*Запорізький національний технічний
університет, м. Запоріжжя, Україна*

У системі головних економічних цінностей банків і банківської системи в цілому, які визначають потенціал і темпи їхнього ефективного економічного розвитку, важлива роль належить капіталу. Капітал банку становить фінансову основу його діяльності та є джерелом ресурсів. Банки працюють з позиковими коштами, тому саме капітал банку покликаний підтримувати довіру клієнтів до банку. За кожним банком стоїть велика кількість клієнтів, для яких неспроможність банку надавати їм певні види послуг означає нестабільність їхньої діяльності. Відплив клієнтів з банків, у свою чергу, може призвести до загальної банківської кризи. Тобто, низький рівень капіталізації банків вносить елемент нестабільності в економіку держави в цілому.

Актуальним є питання управління капіталом банку як складовою системи фінансової стійкості банку, що в свою чергу забезпечує стабільність банківського сектору в цілому. Недостатність капіталу окремих банківських установ України в останні роки негативно вплинула на ліквідність усієї банківської системи. За таких обставин дослідження питання стає особливо актуальним.

Проблемі управління капіталом комерційного банку приділено чимало уваги серед зарубіжних і вітчизняних економістів та фахівців у галузі банківської справи, серед яких М. Д. Алексеєнко, І. О. Бланк, А. А. Пересада, Т. О. Раєвська, Л. О. Примостка, М. І. Савлук, А. Маршалл, Д. Базилевич, П. Роуз, П. Е. Семюельсон та ін.

Мета дослідження полягає у розгляді управління капіталом ПАТ КБ «Приватбанк», його вимушеної націоналізації та впливу на банківську систему України.

З весни 2014 року Національний банк України почав очищення банківського сектору. У 2015 році ПАТ КБ «Приватбанк» пройшов стрес-тестування НБУ, за підсумками якого було визначено розмір дефіциту капіталу і трирічний план докапіталізації банку. Ще з вересня 2014 р. в капіталі відбулися такі заходи щодо його збільшення:

1) здійснення акціонерами внесків у статутний капітал 3 155 728 тис. грн (1 000 020 тис. грн 17.04.15 і 2 155 709 тис. грн 23.07.15);

2) залучення субординованих боргів 4 305 508 тис. грн за курсом на 01.10.2015:

- 80 млн дол. (включено в капітал з 06.07.15);
- 120 млн дол. (станом на 01.10.2015 банком надано до Національного банку України документи щодо отримання дозволу на включення до регулятивного капіталу цих субординованих боргів).

3) закриття угод з інвестицій 788 000 тис. грн [1, с. 1].

Національний банк України вніс ряд суттєвих змін у нормативні акти, що визначають поняття «пов'язаних з банком осіб» і порядок розрахунку і контролю цього нормативного показника:

- 8 березня 2015 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних з банком осіб». Законом суттєво розширено перелік пов'язаних з банком осіб.
- Постановою НБУ № 315 від 12.05.2015 затверджено «Положення про визначення пов'язаних з банком осіб», яким встановлені додаткові розширені ознаки, які можуть бути використані для віднесення фізичних або юридичних осіб до поняття «пов'язаних з банком осіб».

Враховуючи дані суттєві економічні методологічні зміни, Національний банк прийняв рішення надати банкам 3-річний термін

для приведення показника Н9 до нормативного значення (Постанова Правління НБУ від 12.05.2015 № 314 «Про заходи щодо приведення банками обсягів активних операцій з пов'язаними особами відповідно до нормативних вимог») [1, с. 2].

Проаналізуємо окремі показники діяльності банку у період погіршення фінансового стану ПАТ КБ «Приватбанк».

Таблиця 1

Окремі показники діяльності банку ПАТ КБ «Приватбанк»

Показники	31.12.2014	31.03.2015	30.06.2015	30.09.2015	Нормативи (на заданий період)
Достатність (адекватність) РК (Н2) (%)	11,18	9,05	9,97	11,08	Не менше 10 %
Поточна ліквідність (Н5) (%)	83,91	74,27	62,23	68,55	Не менше 40 %
Мак-й розмір кред-го ризику на одного контрагента (Н7) (%)	20,23	27,93	24,58	25,72	Не більше 20 %
Великі кредитні ризики (Н8) (%)	174,13	281,87	262,71	395,26	Не більше 800 %
Мак-й розмір кред-го ризику за опер-ми з пов'язаними з банком особами (Н9) (%)	3,94	0,8	10	45,23	Не більше 10 %

За даними табл. 1, [4] можемо зробити висновок, що вже на кінець 2014 р. з'явилися проблеми з виконанням нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. У першій половині 2015 р. спостерігалось не дотримування нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу. За підсумком 3-го кварталу суттєво збільшилося значення показника максимального розміру ризику за операціями, пов'язаними з банком особами. Та загалом слід відмітити негативну тенденцію у виконанні нормативів банківської діяльності.

Станом на 01.10.2015 обсяг рефінансування, отриманий ПАТ КБ «Приватбанк» від НБУ, склав 27,1 млрд грн, при цьому банк за 2014–2015 роки отримав 23,6 млрд грн. Згідно з вимогами НБУ ці ресурси були використані лише для покриття відтоків коштів фізичних осіб.

Банк намагався надалі дотримуватися плану докапіталізації, який передбачав дуже багато заходів, часткову докапіталізацію, реструктуризацію кредитної заборгованості та внесення додаткового забезпечення.

Наприкінці 2016 р. НБУ перевіряв другий етап програми докапіталізації ПАТ КБ «Приватбанк», але ще до завершення її верифікації склалася надзвичайна ситуація – банк зіткнувся з рекордним відтоком грошей і керівництво прийняло рішення про добровільну передачу банку у володіння держави.

Проаналізуємо стан ПАТ КБ «Приватбанк» детальніше, розглянемо фінансові показники банку за останні 4 роки.

Таблиця 2

Фінансові результати ПАТ КБ «Приватбанк» (млн грн)

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. від 2013 р.
Активи	214 491	204 585	264 886	220 018	+ 5 527
Власний капітал	20 312	22 696	27 748	12 664	–7 648
Статутний капітал	16 352	18 101	21 256	50 695	+ 34 343
Ліквідні кошти	32 157	27 276	36 260	31 185	–972
Обсяг кредитного портфеля	142 548	161 339	177 810	54 692	–87 856
Резерви під кредитні ризики	23 711	–23 410	–27 916	–161 007	–137 296
Кошти банків	8897	22 762	8482	2651	–6246
Загальний обсяг вкладів	133 551	141 338	178 121	180 946	+ 47 395
Депозити фіз. осіб	106 712	107 710	138 679	151 040	+ 44 328
Чистий прибуток / збиток	1873	749	216	–135 309	–133 436

За даними табл. 2 [5] можемо зробити висновок, що вже на кінець 2014 р. у банку були проблеми з резервами під кредитні ризики, і з кожним роком надалі проявлялася негативна тенденція. Цей показник на кінець 2016 р. став некерованим та привів до зниження інших показників, в результаті чого ПАТ КБ «Приватбанк» зазнав величезного збитку в сумі 135,309 млрд грн.

Порівняємо доходи і витрати банків України за останні 2 роки, проаналізуємо, наскільки сильно вплинуло критичне становище ПАТ КБ «Приватбанк» на банківський сектор України.

Таблиця 3

Доходи і витрати банків України (млн грн)

Показники	2015 р.	2016 р.	Відхилення
ДОХОДИ	199 193	190 691	–8502
процентні доходи	135 145	135 807	+ 662
комісійні доходи	28 414	31 362	+ 2948
результат від торговельних операцій	21 490	8243	–13 247
інші операційні доходи	9567	9605	+ 38
інші доходи	2729	3946	+ 1217
повернення списаних активів	1848	1728	–120
ВИТРАТИ	265 793	350 078	+ 84 285
процентні витрати	96 079	91 638	–4441
комісійні витрати	5846	7182	+ 1336
інші операційні витрати	12 991	10 920	–2071
загальні адміністративні витрати	36 742	39 356	+ 2614
відрахування в резерви	114 541	198 310	–83 769
податок на прибуток	–406	–418	–12
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	–66 600	–159 388	–92 788

За даними табл. 3 [3] можемо зробити висновок, що стан банківського сектору значно погіршився за останній рік, зменшилися доходи на 8,502 млрд грн та суттєво збільшилися витрати. Загальна сума збитку склала 159,388 млрд грн, з яких 135,309 млрд грн збитки ПАТ КБ «Приватбанк», без цього фактору збитки порівняно з 2015 р. могли би бути зменшеними.

2016 рік став поворотним для банківської системи – практично завершено очищення всього банківського сектору. Банки реалізують плани капіталізації, розроблені за результатами діагностичного обстеження. Завершуючи чистку балансів від проблемних активів, банки збільшили відрахування в резерви на покриття збитків за активними операціями у другому півріччі. Разом із резервуванням не діючих кредитів Приватбанку це обумовило рекордний збиток банківського сектору – 159 млрд грн [2, с. 1].

Таким чином, управління капіталом банку – ключовий фактор не тільки для ефективного функціонування банків, а складова системи забезпечення стабільності банківського сектору. На прикладі

доведено важливість управління капіталом одного банку для фінансового стану всієї банківської системи.

Список використаних джерел

1. Короткі пояснення до ряду позицій фінансової звітності ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс] : сайт. — Режим доступу: <http://static.privatbank.ua/files/data/poyasneniya.pdf> (дата звернення: 05.04.2017).
2. Огляд банківського сектору. Випуск 2. Лютий 2017 [Електронний ресурс] : сайт. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43633516> (дата звернення: 11.04.2017).
3. Показники банківської системи [Електронний ресурс] : сайт. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3466144_2#top (дата звернення: 15.04.2017).
4. Фінансова звітність ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс] : сайт. — Режим доступу: <https://privatbank.ua/ru/about/finansovaja-otchetnost/#quarterly> (дата звернення: 15.04.2017).
5. Фінансові результати ПриватБанку [Електронний ресурс] : сайт. — Режим доступу: <http://minfin.com.ua/company/privatbank/rating> (дата звернення: 05.04.2017).